

SPEAK TRUTH TO POWER MOD UTAN GRÄNSER

MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE SOM FÖRÄNDRAR VÅR VÄRLD

AMANDA IMRELL
OCH LIZA HALLMIN

AMANDA IMRELL OCH LIZA HALLMIN

SVERIGE

”JAG HAR LÄRT MIG ATT ALLT GÅR, ATT DET FAKTISKT GÅR ATT ÖVERTALA LAGEN, ELLER HUR MAN SKA UTTRYCKA DET, BARA MAN VILL.”

AMANDA IMRELL

”JAG TRODDE ALDRIG ATT DET SKULLE BLI SÅ LYCKAT, DET BLEV MYCKET BÄTTRE ÄN JAG HADE TROTT – SÅ MYCKET PENGAR SOM VI FICK IN FANNS INTE I VÅR FANTASI. DET ÄR EN UPPLEVELSE JAG ALDRIG KOMMER ATT GLÖMMA, NÅGOT ATT BERÄTTA FÖR MINA BARN.”

LIZA HALLMIN

Amanda Imrell och Liza Hallmin, ©2012 Lena Koller

FLYKTINGARS RÄTT TILL SKYDD

Tidigt på luciamorgonen den 13 december 2011 väcktes de av polisen. Bröderna Haik, 17, David, 15, och Valerik, 13, skulle bort. Ut ur Sverige. Och deras mamma Susanna Danielian och pappa Samuel Arustamjan.

En mångårig lågintensiv kamp mellan den armeniska familjen och svenska myndigheter gick mot sitt slut. Familjen hade bott i den väster-norrländska kommunen Ånge i tio år.

Redan 2002 hade familjen ansökt om uppehållstillstånd, men fått avslag av Migrationsverket. En andra ansökan lämnades in 2005 men ledde också till avslag. I februari 2008 fattade migrationsdomstolen det slutgiltiga beslutet, att familjen skulle utvisas ur landet.

Att Rädda Barnen hävdade att en utvisning skulle strida mot FN:s barnkonvention bet inte på rätten.

Att familjen riskerade förföljelse och trakasserier hade inte heller betydelse.

”Utan att bagatellisera omfattningen av skadeverkan av uppgivna trakasserier, kränkningar och övergrepp i Ryssland anser migrationsdomstolen att familjen Arustamjan/Danielian inte heller har visat att det rör sig om förföljelse i utlänningslagens mening”, skrev rätten i sin dom.

Sedan dröjde det nästan fyra år innan utvisningen verkställdes. Den här morgonen klev ett tjugotal poliser och familjen ur sina sängar, klädde på sig och gick ut till de väntande bilarna. Några timmar senare landade de i Armeniens huvudstad Jerevan, ombord på ett plan som myndigheterna chartrat, och lämnades på flygplatsen av svensk polis.

Vid dagens slut trängde familjen ihop sig i ett rum i byn Khachpar, strax utanför Jerevan, hemma hos en taxichaufför som förbarmat sig över dem.

I Ånge väckte insikten om familjens försvinnande ett omedelbart och intensivt engagemang, framför allt hos barnens vänner. Även vuxna engagerade sig, men det var de unga Ångebornas intensiva arbete som gjorde verklig skillnad och skapade tryck i frågan. De arrangerade namninsamlingar, skapade Facebookgrupper och var med i debattprogram på tv.

Amanda Imrell och Liza Hallmin fick idén att arrangera en stödkonsert. Intresset bland andra Ångebor var massivt, många ville vara med.

Konserten blev två timmar lång med alltifrån jazz till visor och julsånger. Några spelare ur Haiks, Davids och Valeriks fotbollslag tände ljus för varje familjemedlem. Kvällen avslutades med Måns Zelmerlöws låt "Hold On", som Amanda och Liza sjöng med alla medverkande som bakgrundskör.

De gick i nian, var 15 år gamla och beskriver sig som vanliga tjejer. Amanda vill jobba med turism, Liza vill bli polis eller psykolog. De tycker inte att det de gjorde var särskilt speciellt. Knappt något att skriva om. De kommer att göra samma sak igen om de måste. Och de hoppas att andra skulle göra samma sak för dem om det behövdes.

På fyra dagar organiserade de och genomförde ett evenemang som fyllde Ånges kyrka och inbringade 18 000 kronor — pengar som familjen Danielian kunde använda för att kvittera ut nya armeniska pass och som täckte en del av deras utgifter för att ta sig tillbaka till Sverige.

Efter nästan tre månader i Armenien återvände familjen till Ånge. Brödernas mamma Susanna fick anställning i en livsmedelsbutik, vilket innebar att de kunde återvända med stöd av Sveriges lagstiftning om arbetskraftsinvandring.

INTERVJU AMANDA IMRELL

Vi hade luciaturnering i innebandy och alla var brydda över var pojkarna Danielian var. En av dem, David, går i en parallellklass och vi brukar prata med varandra och ses på ungdomsgården.

Vi hörde lite olika saker om vad som hade hänt, några elever var jätteledsna och grät. Sedan kom det några lärare och berättade att familjen blivit utvisade, men mer än så visste de inte.

Det här skulle ju vara en rolig dag, det är jättestort att gå i nian och att delta i luciataget på morgonen, men sedan slutade det så här, med att allting kändes så konstigt och att alla var ledsna.

Familjen Danielian har varit här så länge och Ånge är ett litet samhälle, man har koll på vilka alla är, så alla känner dem, mer eller mindre, och på något sätt är alla kopplade till dem.

De kände ju inte ens till landet de skulle flytta till – om det är deras hemland, vad är då Sverige som de har bott i mer än halva sitt liv? Om jag hade varit där på morgonen, när polisen kom och hämtade dem, så hade jag frågat vad de höll på med – och varför. Och vad som fanns att göra för att poliserna inte skulle göra som de gjorde.

Jag har aldrig tänkt på att familjen inte hade uppehållstillstånd. De skulle bli utvisade för några år sedan, då var vi också på torget och demonstrerade. Då fick de stanna kvar och jag trodde i alla fall att de hade uppehållstillstånd nu, ingen var nog beredd på att det här skulle kunna hända.

Dagen efter luciadagen var det demonstration på torget. Jag gjorde en skylt på slöjden där det stod "Ånge är deras hem". Det var grymt mycket folk, mer än man trodde att det fanns i Ånge. Det var mäktigt. Jag fick en känsla av hopp, att vi skulle få hem dem.

Liza och jag fick idén på väg hem från ett julkafé i Kapellbackens kyrka. Vi hade tänkt innan att man borde göra något, och i bilen hem sa vi att vi skulle arrangera en konsert.

Dagen därpå var vi hemma hos mig och ringde runt till alla vi kunde tänka oss var intresserade. Vi gjorde affischer som vi satte upp överallt. Vi ringde tidningarna och tipsade och blev intervjuade. Och fyra dagar senare stod vi där i kyrkan.

Jag och Liza kände inte att det var en så stor grej, vi gjorde det bara och det blev mycket större än vi trodde att det skulle bli.

Vi satte in pengarna från konserten på ett konto för familjen. Journalister som skulle fara ner till dem tog med sig pengarna, som skulle gå till pass och flygbiljetter. Blev det pengar över skulle familjen få dem när de kom hem igen.

Om det kommer ett tillfälle i framtiden när jag känner att jag borde göra en sådan här sak igen, så är det klart att jag kommer att göra det. Jag har lärt mig att allt går, att det faktiskt går att övertala lagen, eller hur man ska uttrycka det, bara man vill.

INTERVJU LIZA HALLMIN

Vi hade varit i kommunhuset och lussat på morgonen, och var i gymnastiksalen för att byta om till innebandyturneringen. Den är en tradition, och man brukar klä ut sig. Jag och ett par kompisar sprang över till skolan för att hämta en banan till en i vårt lag, som skulle vara Herr Nilsson, när vi mötte min lillebror som berättade att Valle och David hade blivit utvisade.

Först förstod jag inte riktigt, trodde att det hade något med innebandyn att göra, att de inte skulle få vara med och spela. Sedan fick jag höra att de hade hämtats av polisen tidigt på morgonen.

Vi frågade lärarna om det var sant, de berättade att familjen var borta och att de inte skulle komma till skolan.

Alla var skräckade den dagen, gick runt och grinade, stämningen var jättekonstig. Jag var helt chockad, förstod ingenting, det tog tid att ta in att de verkligen var borta. Man grät, sedan skärpte man sig och spelade bandy en stund, sedan grät man igen.

Vi genomförde turneringen i alla fall, sa att vi skulle göra det för dem, för alla tre killarna är så sportintresserade.

Efteråt märktes det i hela Ånge att något hade hänt, det var nästan kaos. Alla var jätteledsna, alla ville ta tag i olika projekt: det var manifestationer, lotterier, insamlingar och loppisar.

Idén till vår konsert fick Amanda och jag när vi hade sjungit på ett julkafé i ett kapell här i Ånge. Först var det mest som en önsketanke, någonstans trodde jag nog inte att det skulle bli som det blev.

Det fanns en Facebookgrupp som hette "Save the Danielians" där vi skrev om konserten och frågade om några var intresserade av att vara med. Det fanns ett jättestort intresse, många ville hjälpa till.

Jag trodde aldrig att det skulle bli så lyckat, det blev mycket bättre än jag hade trott – så mycket pengar som vi fick in fanns inte i vår fantasi. Det är en upplevelse jag aldrig kommer att glömma, något att berätta om för sina barn.

Jag har lärt mig att man inte ska sluta att hoppas och kämpa för det man vill uppnå.

När familjen hade varit hemma några dagar kändes det som att de aldrig varit borta. Det fanns inga sorger längre, alla var glada. Det var en häftig känsla av att ha segrat.

TILL LÄRAREN

FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

Artikel 3: Rätt till liv, frihet och personlig säkerhet

Artikel 9: Frihet från godtyckliga gripanden och utvisning

Artikel 14: Rätt till asyl i andra länder efter förföljelse

ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vilka rättigheter har man som flykting? Var finns dessa rättigheter nedtecknade samt vilken ställning har de?
- Vilka är skillnaderna vad gäller rättigheter om man invandrar som flykting eller arbetstagare?
- Vad är barnkonventionen samt vilken ställning har den?

INNEHÅLLSMÅL

Efter att ha arbetat med dessa övningar kommer eleven att

- känna till mer om flyktingpolitiken i EU och Sverige
- få ökad kunskap om hur man kan agera för att påverka i samhällsfrågor

CENTRALA ORD OCH BEGREPP

- Flykting
- Asyl
- Arbetskraftsinvandring
- Barnkonventionen
- Ratificering

ELEVAKTIVITETER

VAD INNEBÄR DET ATT VARA FLYKTING? – DISKUTERA BEGREPPET

När kan man känna sig säker?

Utredningar om huruvida en flykting ska få stanna i Sverige eller inte kan ta lång tid. Det händer att människor varit i Sverige i tio år för att sedan utvisas.

- Vad tycker du, ska det finnas en tidsgräns för att automatiskt få stanna i Sverige? I så fall, var ska den dras?

Stänga in eller stänga ute?

Synen på gränser mellan stater beror mycket på ens egen livssituation. Frågan är om det måste finnas gränser eller om de skulle kunna avskaffas.

Diskutera följande i mindre grupper:

- Ta fram argument för och emot en värld utan gränser.
- Avsluta med en värderingsövning och ta ställning till frågan med följande alternativ:

Tycker du att det ska finnas gränser mellan länder i världen?

Ja – Nej – I vissa delar av världen.

DEM VEM ÄR FLYKTING? – OLIKA SKÄL ATT FÅ SKYDD

När människor kommer till ett land som flyktingar görs en utredning för att avgöra om de verkligen är flyktingar och om de ska få stanna kvar i landet. Frågan är vilka skäl som avgör om man får stanna eller inte. Finns det egna erfarenheter i klassen, elever som själva upplevt situationen att vara flykting och kan dela med sig av sin historia?

- 1 Gör en brainstorming i mindre grupper och en lista på alla skäl ni kan komma på.
- 2 Gå igenom listan och välj ut de tre skäl ni anser väger tyngst. Kom ihåg att skälen måste kunna motiveras.

- 3 Grupperna presenterar sina tre skäl och skriver upp dem på tavlan.
- 4 Genom ett demokratiskt förfarande ska klassen sedan komma överens om vilka tre skäl de anser vara de viktigaste.
- 5 Undersök vilka regler som gäller för Sverige och EU. Det kan göras enskilt eller i grupp.
Vilka skäl ska man ha för att få flyktingstatus i Sverige? Har vi samma regler inom hela EU?
- 6 Jämför de regler som gäller med de skäl som klassen kommit fram till.
Hur tycker du att det ska vara?
Presentera ett eget förslag.

BARNS RÄTTIGHETER

Alla åldrar omfattas av FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Ändå finns det en speciell konvention om just barns rättigheter.

Undersök och besvara frågorna genom att söka på internet:

- Vad innehåller barnkonventionen? Vilken ställning har den?
- Hur många länder har skrivit under den? Om några inte gjort det, vilka är motiven till detta?
- Hur ska barn kunna försvara sina egna rättigheter?

AMANDA OCH LIZA – TVÅ FÖRSVARARE

Vissa människor reagerar på det de anser vara orättvist och fel, de vill förändra och blir försvarare av de mänskliga rättigheterna. Andra står kvar som åskådare, de gör inget.

I vissa situationer och under vissa förhållanden reagerar somliga, under andra förhållanden gör de det inte. Frågan är vad som avgör vem som reagerar och när.

1 Läs texten om Amanda och Liza. Inläsningen kan också göras som läxa.

Titta även på inslaget från SVT:

www.youtube.com/watch?v=z3ajRxFmeQ4

2 Använd analysmodellen på sidan 9 (Offer – Förövare – Åskådare – Försvare) för att beskriva och förtydliga rollerna i händelsen.

Välj bland dessa tre alternativ:

a Gör en enkel analys. Utgå från frågorna i modellen och presentera en översikt över händelsen med hjälp av rubrikerna. Avsluta med att reflektera över orsakerna och betydelsen av att det finns människor som vågar vara aktiva försvarare.

b Fokus på brottet och förövaren. Ta reda på mer om brottet och vilka kopplingar som finns till de olika artiklarna om mänskliga rättigheter. På vilket sätt är det här ett problem för dem som drabbas och för andra i samhället? Finns det en tydlig förövare som är ansvarig för händelsen? Vilka argument används för att motivera agerandet?

c Fokus på försvarare. Varför tror du att Amanda och Liza och de andra ungdomarna i Ånge agerade? Vad gjorde de för att skapa förändring och försvara familjens rättigheter? Vad kan det finnas för orsaker till att deras agerande blev så effektivt och framgångsrikt?

Tror du att du skulle ha gjort likadant som Amanda och Liza om du varit i deras situation? Om ja, varför, om nej, varför inte? Eller skulle du ha gjort något annat? I så fall, vad?

BROTET Vilka brott mot de mänskliga rättigheterna finns i texten? Beskriv brotten så tydligt som möjligt.

OFFER Vilka är offer i den här konflikten? Ge exempel på hur de har drabbats. På vilket sätt har de förvägrats sina rättigheter?

FÖRÖVARE Beskriv förövaren. Vilka orsaker kan finnas bakom handlandet?

ÅSKÅDARE Varför finns det så många som väljer att inte agera i den här konflikten? Vilka argument kan en passiv åskådare ha för att inte agera eller engagera sig i den här konflikten?

FÖRSVARARE Ge exempel på aktiva försvarare. Vad gör de? Vilka metoder använder Dalai Lama i sin kamp? Ta reda på andra försvarare och vilka metoder de använder. Varför är Dalai Lama så noga med att lyfta fram budskapet om icke-våld så tydligt? Vad kan man göra för att bli en försvarare? Vad skulle du kunna göra för att bli en försvarare?

ARBETA VIDARE

Ta reda på mer om trafficking. Sök i flera olika källor. Kartlägg vilka organisationer som arbetar med frågan. Vad har de för olika aktiviteter för att bekämpa trafficking? Vilket genomslag har deras arbete i Sverige? Hur ser de olika politiska partierna på frågan? Vad kan du göra för att engagera dig mer?

Forum för levande historia

Slaveriet då och nu

www.levandehistoria.se/slaveriet

Svenska Dagbladet

Nutidens slaveri

www.blog.svd.se/historia/2011/09/28/slaveri-i-nutiden

Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter

Förbud mot slaveri och slavhandel

www.manskligarattigheter.se

Unicef

Här kan du läsa mer om trafficking:

www.unicef.se/fakta/handel-med-barn

Nätverket mot trafficking

Ett samarbete för att arbeta mot trafficking:

www.natverketmottrafficking.se/text/-om-trafficking.html

Sweden.se (engelska)

Sveriges arbete mot trafficking

www.sweden.se/eng/Home/Society/Equality/Reading/Sweden-targets-demand-in-the-battle-against-human-trafficking

Mod utan gränser – människorättsförsvarare som förändrar vår värld

Originalalets titel: *Speak Truth To Power – Human Rights Defenders Who Are Changing Our World* (2000)

Författare: Kerry Kennedy

Projektansvarig Speak Truth To Power: John Heffernan

Projektledare Sverige: Kajsa Wiktorin och Katja Wahlström

Redaktör: Kajsa Wiktorin

Texten är bearbetad och omarbetad av Mats Andersson och Ludvig Myrenberg för att följa den svenska läroplanen

© Text Kerry Kennedy

Grafisk form: Jennifer Kakalettris och Conny Lindström

Projektet genomförs med stöd från Svenska PostkodLotteriet.

- **BESÖK VÅR SVENSKA HEMSIDA:** RFKHUMANRIGHTS.FRYSHUSET.SE
- **BESÖK RFK HUMAN RIGHTS HEMSIDA:** RFKHUMANRIGHTS.ORG/SWEDEN
- **FÖLJ OSS PÅ TWITTER:** [@STTP_SWEDEN](https://twitter.com/STTP_SWEDEN)
- **FÖLJ OSS PÅ INSTAGRAM:** [RFKSWEDEN](https://www.instagram.com/rfksweden)
- **LÄGG TILL OSS PÅ FACEBOOK:** [SPEAKTRUTHTOPOWER](https://www.facebook.com/SPEAKTRUTHTOPOWER)
- **SE KLIPP PÅ YOUTUBE:** [YOUTUBE.COM/RFKHUMANRIGHTSCOMM](https://www.youtube.com/RFKHUMANRIGHTSCOMM)

WASHINGTON
1300 19th St, NW
Suite 750
Washington, DC 20036
Phone: 202.463.7575
Fax: 202.463.6606
rfkhumanrights.org

NEW YORK
515 Madison Avenue
Suite 718
New York, NY 10022
Phone: 917.284.6355
Fax: 347.426.2201
RFKCenter.org

EUROPE
Via Ghibellina 12/a
50122 Firenze, Italia
Phone: +39.055.5389250
Fax: +39.055.5383602
www.rfkennedyeurope.org

SWEDEN
SPEAK TRUTH TO POWER AT FRYSHUSET
MÄRTENDALSGATAN 2-8
120 30 STOCKHOLM, SWEDEN
PHONE: +46.8.6917600
RFKHUMANRIGHTS.FRYSHUSET.SE